

AZIZ NESIN

Ne félj!

A negyvenes éveiben járó, vézna, gyenge, sötétbőrű, szemüveges és nagyorrú férfi óvatosan közeledett a hatalmas kétszárnyú vaskapuhoz. A magas kapu két szárnya között a küszöbön állt az Őr, de mintha észre sem vette volna; sőt mintha nem állna ott egy lélek sem, úgy bámult felfelé a távolba. A férfi lassan lépegetve közelített hozzá. Kivette a zakója belső zsebéből a tárcáját, a tárcából pedig egy négyrét hajtogatott papírt. Óvatosan kinyitotta. Nyomatott, hivatalos fejléces, pecsétetes papír volt. Odanyújtotta az ajtóban álló, felfelé bámuló Őrnek. Az Őr folytatta a messzeség szemlélését. A férfi, kezében a papírral, felemelte a fejét, és nézte az Őrt. Csukott szájjal köhintett, hogy tudassa jelenlétét. Az Őr rá sem hederített.

Az ajtó hatalmas, öntöttvas szárnyai olyan nehezek voltak, a küszöbön cövekelő Őr pedig annyira semmibe se vette, hogy Emberünk úgy érezte, mintha összepréselnék, mintha valami nyomná a föld felé, majdhogynem a földhöz tapadt. Odatartotta a kezében lévő írást:

– Ezt az idézést kaptam... mára hívtak ide – mondta.

A távolba meredő Őr egy hangot sem szólt; egy darabig az ürességet pásztázta tekintetével, mintha egy repülőt bámulna a levegőben, vagy egy orráról felszálló legyet figyelne, majd megint a távolba tekintett.

Emberünk félelmében olyan halkán beszélt, hogy talán meg sem hallotta a hangját. Elismételte.

– Idekérettek mára... Itt az idézés is...

Az Őrtől semmi válasz. Két perccel később anélkül, hogy tekintetét elfordította volna a távolról, megszólalt:

– Húzódj félre és várj!

– Rendben – felelte Emberünk.

* Aziz Nesin (1915–1995) török publicista, író, költő. A katonai iskola befejezése után rövid szatirikus írásai különböző újságokban (*Yedigün, Karagöz* stb.) jelentek meg. 1956-ban egy nemzetközi szatirikus novellaversenyen első helyezést ért el (*Kazan Töreni*), majd a következő évben ugyanezen a versenyen szintén első lett (*Fil Hamdi*). Ezzel elkezdődött nemzetközi pályafutása is. Műveit a világ számos nyelvére lefordították. Színdarabokat, regényeket, verseket és gyerekkönyveket is írt. Munkásságát nemzetközi és hazai díjakkal egyaránt elismerték: 1966-ban *Arany Sündisznó*-díjat (Bulgária), 1976-ban *Lótusz*-díjat (Ázsiai és Afrikai Írószövetség) kapott, 1985-ben pedig Angliában a PEN Club tiszteletbeli tagjának választották. Magyarul megjelent művei: *A szabály az szabály* (1960), válogatott novellák; *Fordítások és ferdítések* (1965), válogatott novellák; *Azok a csodálatos mai gyerekek* (1981), ifjúsági regény; *Csinálj valamit, Met* (1984), színművek; [*Hoptirinam*, novella a *Török elbeszélők* (1974) c. gyűjteményes kötetben].

Közben az Őr néhányszor bement és kijött, de mindig, amikor megállt az ajtóban, ugyanazt a pózt vette fel. Emberünk ekkor már több mint félórát várakozott, újra próbálkozott:

– Erre az időpontra hívtak...

Néhány perc elteltével az Őr ráförmedt telt, kemény, megsemmisítő hangon:

– Húzódj félre és várj!

– Jól van – felelte ismét.

Életében eddig nem járt olyan helyen, ahol ilyen hatalmas, öntöttvas szárnyú ajtók vannak, a küszöbön pedig ilyen Őr áll, aki rá sem néz az emberre. Mivel először élte ezt meg, félelemmel vegyes izgatottság töltötte el. Mögötte már sor alakult ki férfiakból és nőkből.

– Menj már! – hallatszott mint egy mennydörgés.

Az Őr förmedt rá, anélkül, hogy a környék pásztázását abbahagyta volna. Megkapta az utasítást Emberünk, de ahogy sem tudta eltalálni, hogyan jusson át a vaskapu két szárnya között álló Őron, aki testével elzárta az utat. Mivel terpesztett lábai között nem juthatott volna át, megpróbálta a nehéz kapu egyik szárnyát kinyitni. Az Őr, aki anélkül, hogy ránézett volna, látta, mit csinált, rákiáltott:

– Ne ott!

Emberünk keresgélt-keresgélt, de nem látott más helyet, ahol átmehetett volna. Ekkor érkezett az utasítás az Őrtől:

– A másik szárnyat nyisd!

A vaskapu olyan magas és nehéz volt, hogy Emberünk teljes testével nekifeszülve is csak nehezen tudta kinyitni akkora résnyire, hogy éppen átférjen rajta. Egy másik Őr belökte egy lefüggönyözött ajtajú dobozba, ahol megmotozták, csiklandós volt ugyan, de fogát összeszorítva megállta, hogy ne nevéssen. Kiment a dobozból. A papírt ki nem adta a kezéből. Megkérdezte az Őrtől, mit kell tennie, merre kell mennie. Az Őr felemelte a fejét, és az állával mutatta az irányt. Odament ahhoz az asztalhoz, amit mutatott. Az asztalnál lévő Őr egy szó nélkül, csak jelzésekkel és igazolványok felmutatásával kérte az ő igazolványát. Emberünk odaadta. Az Őr beírta egy füzetbe, az igazolványt elvette, és helyette adott egy csiptetős kártyát. Ismét mutogatva jelezte, hogy tűzze ki. Emberünk a kártyát a zakója gallérjára illesztette. Megkérdezte, mit csináljon. Az Őr az orrával bökött abba az irányba, amerre mennie kell.

Emberünk azt hitte, hogy az itteniek vagy nem szeretnek beszélni, vagy nincs hozzá kedvük. Bármelyik is az igaz, úgy érezte, megalázzák azzal, hogy nem beszélnek hozzá, hanem állal, orral, szemmel utasítgatják. Félelmet keltett a szívében ez a lenézés, hogy még arra sem méltatják, hogy beszéljenek vele, hogy nem is veszik emberszámba. Ment, amerre az Őr az orrával mutatta. Ott, a következő vasrácsos kapu előtt egy újabb Őr Emberünket keményen karon fogta. Együtt mentek tovább, de az Őr nem engedte el Emberünk karját, mintha attól félne, hogy elmenekül vagy

elrepül. Amióta a főbejáraton bejött, elfogta a félelem, és ez a félelem csak egyre nőtt, Emberünknek talán ettől is, de pisilnie kellett. Micsoda kényelmetlen helyzet!

Egy széles folyosón kerámia járólapon vonultak. Szégyenkezve odafordult a karját szorosan tartó Őrhöz:

– Ne haragudjon, elmehetnék vécére?

Ez az Őr sem szólt egy szót sem, pont mint a többi. Emberünk már nagyon szenvedett. Hogy áll így az elé, aki hívatta? Hogy tud majd beszélni vagy válaszolni?

– Hol a vécé? – kérdezte újra.

– Lépést tarts! – hangzott a parancs az Őrtől.

Emberünk szökkent egyet, lépést váltott, és igazodott az Őrhöz. Most már mindketten egyszerre léptek. A két pár láb egyszerre és ritmusosan kongott a járólapon, lépteik visszhangzottak a folyosón. Emberünk már annyira szorongatta, hogy nem tudott akkorákat lépni, mint az Őr, sűrűn szökkenve lábat váltani kényszerült, hogy lépést tartson vele. Ha egy picit elmerengett, az Őr rögtön keményen utasította:

– Egyszerre lépj!

Emberünk, nehogy ennek a rendkívül látványos menetelésnek a rendjét megbontsa, amilyen halkán csak tudta, néhányszor még megkérdezte:

– Vécére... vécé... vécé.

Ahányszor csak kiejtette a szót a száján, az Őr úgy hallgattatta el, hogy még keményebben csapta oda a lábát a földhöz.

A hosszú folyosó végén az Őr megállt. Ezért Emberünknek is meg kellett állnia, mert szorosan fogta a karját. Miután az Őr az állával, szemével és orrával elmutogatta, merre kell mennie, elengedte a karját, majd visszafordult, és elment. Emberünk teljesen egyedül maradt, egy darabig még álldogált ott, hallgatta az Őr egyenletes lépteinek koppanását egészen addig, amíg elhalkult, majd elhalt.

A férfi azt hitte, az Őr a vécé irányát mutogatta az állával, orrával és szemével, azonban hiába futott arra, a zárt folyosó falában egyetlen ajtót sem látott.

A folyosó mennyezetéről öt-hat méterenként lámpák lógtak. Nagyon kevés fényt adtak és háromból egy nem is égett. Ezért a folyosó nem volt valami világos. Csak később tudta kivenni, hogy minden lámpa alá a mennyezetre láncsal táblákat függesztettek. Elolvasta a feliratot a táblán: „Ne félj!” A következő lámpánál ez állt a táblán: „Soha ne félj!”

Menetközben elolvasta a táblákat: „Honfitárs, itt biztonságban vagy!”, „Ne félj!”, „Soha ne félj!”

Miért is félnék? Mi félnivalóm lenne? – gondolta. Megnyugodott, ahogy a táblákat olvasta. Már annyira kellett pisilnie, majdnem maga alá csinált, de most ez az inger is elmúlt. Minden pszichológia, még a vizeleési inger is... – gondolta.

Fejét felfelé tartva gyaloglás közben olvasgatta a feliratokat: „Beszélj bátran, félelem nélkül!”, „Honfitárs, biztonságban vagy, bízz!”, „Ne félj!”, „Ne félj!”

A táblákat olvasva teljesen megnyugodott, elfelejtette, hogy miért is jött ide; mit keres a végtelen hosszúnak tűnő széles folyosón; hogy rajta kívül nincs itt más, sőt

már a vizeleési ingerről megfélelkezve jobb kedvre is derült. Mivel úgy gondolta, itt nem látja senki, kedvére való dalba kezdett, és ujjjaival csettintgetett is hozzá útközben. A folyosó falán lógó plakátokat is olvasgatta: „Ne félj!”, „Mindenkinek joga van a félelem nélküli élethez!”, „Úzd el szívedből a félelmet!”, „Ne félj!”

Bár a hangja nem volt valami szép, kitalált egy „Ne félj!”-dallamot, és dúdolgatni kezdte, mint egy népdalt, egy indulót, egy éneket vagy egy áriát, majd lassanként felbátorodva fennhangon folytatta. Olyan volt ez, mint mikor az ember éjjel temetőn megy keresztül, és félelmében dalolászik, a szavakat hol elharapva, hol megnyújtva énekelte: Ne félj... ne félj már... ne félj lelkem... az istenért, ne félj!

A folyosó jobbra kanyarodott. Egy darabig így ment, majd balra fordult. Furcsa, hogy milyen régóta gyalogol ezen a folyosón, de egy ajtót sem látott. Meddig fog így járkalni és hova jut? Kivette a fejléces, pecsétes papírt és a halvány fényben, mintha bármi haszna is lenne, elolvasta ismét, hová hívták. Majd megint zsebre tette az idézést.

A folyosó, mintha a föld alatt lett volna. Amikor az Őrrel, aki szorosán tartotta a karját, lejöttek ide, a földszintről még néhány lépcsőfokot lejjebb ereszkedtek, de ennyire nem a föld mélyébe. Mintha egy hatalmas épület földalatti fűtőcsövekkel körbevett óriási alagútjába került volna. Akkor még nem tudta jól kivenni, hogy a folyosó talapzata nem vízszintes, hanem lejtős; vagyis egyre előrébb haladva lejjebb és lejjebb jutott, majdnem egészen a föld mélyébe. Ahogy ismét félni kezdett, a vizeleési inger is visszatért. Rögtön olvasni kezdte a falra ragasztott plakátokat, a mennyezetről függő táblákat: „Ne félj!”, „Felejtsd el a félelmet!”, „Az oroszlánszívű félelem nélkül él!”, „Ne félj!” Megnyugodott, az inger is eltűnt.

Jó lett volna visszafordulni és megkeresni az Őrt vagy valakit, és megmutatni a fejléces idézést, ahelyett, hogy a végtelen folyosót követve a mélységbe megy. Visszafordult. Hogy minél hamarabb a bejárathoz érjen, meggyorsította lépteit. Elhaladt a „Ne félj!” feliratú táblák és plakátok között. Hirtelen kettős elágazáshoz ért. Jobbra menjen vagy balra? Talán valami ösztönös reakció miatt jobbra indult. Ment, ment, mendegélt... Nem nézett az órájára, de abból, hogy többet gyalogolt, mint idefelé és még nem érte el a kaput, rájött, hogy rossz folyosóra kanyarodott. Visszafordult... Idővel kezdte úgy érezni, hogy csapdába került. Az volt a legfurcsább, hogy órákig itt kevergett és járkált a folyosón, mégsem találkozott egyetlen emberrel sem. Nem volt sem egy ajtó, sem egy ablak, vagy akár egy bemélyedés sem. Amint visszafordult, még furcsább dologra figyelt föl. A folyosó, amire rákanyarodott, nem ugyanaz volt, mint amelyiken az imént jött. Mert amikor a nyílegyenes folyosón haladt, visszafelé ugyanaz a folyosó negyven-ötven lépésenként hol jobbra, hol balra fordult. Gerincén végigfolyt az izzadság. Borsózott a háta. Még jó, hogy a falakra ragasztották azokat a plakátokat és a mennyezetre függesztették a táblákat. Ha nem lennének ezek a feliratok, szörnyethalna félelmében. Hogy megnyugtassa magát, ezeket olvasgatta: „Ne félj!”, „Soha ne félj!”, „Az ártatlan ember nem fél!”

Mintha a sötét csöndet akarná megtörni, hirtelen egy női sikoly visszhangzott. A nő minden bizonnal iszonyú kínokat állt ki, fülsiketítően kiabált, sírt, könyörgött. Úgy kiáltott, mintha tüzes vassal égetnék, vagy a húsát marcangolnák, vagy nyársat döfnének a szívébe. Sikolyai egyre hangosabbak lettek.

Emberünk térdei megrogytak. A falnak támaszkodott, máskülönben elesett volna. Hiába dugta be a fülét, hogy ne hallja a sikítást... Az egyre erősödő sikolyok a folyosón visszaverődve még hangosabbá váltak. Emberünknek ismét pisilnie kellett, már annyira, hogy majdnem maga alá csinált. Nehezen tudta visszatartani, összegörnyedt. Arra gondolt, mivel itt úgyszincs nemhogy vécé, de egy ajtó sem, a fal tövében könnyít magán, aztán mégsem tette, egy hivatal folyosóján bárki (bárki, aki nincs is itt) megláthatja.

A nő sikolya, amilyen hirtelen felhangzott, olyan hirtelen abba is maradt.

A folyosó megint kétfelé ágazott. Valamiért ismét a jobboldalit választotta. Adigra már annyit járkált, hogy teljesen leizzadt. Elkapta a reménytelenség érzése, hogy fogságba esett a föld alatt a véget nem érő falak között. Ekkor nem csak egy, hanem sok ember nyögése, sírása, könyörgése, ordítása hallatszott. Néha suhintások zaját hallotta, mintha egy ostorral vagy szíjjal ütnének meztelen emberi testre. Emberünk ott helyben a földre omlott. Fetrengett, és nem érdekelt, hogy maga alá csinál-e vagy sem. Fogalma sem volt róla, hogy meddig maradt így. A hangok, a nyögések, a sírás abbamaradt. Ha emberek hangját hallotta, akkor itt valahol embereknek kell lenniük. Felállt. Nehezen járt. Igyekezett erőt meríteni a táblákat és feliratokat olvasva: „A civilizált ember nem fél!”, „Csak az árulók félnek!”, „Ne félj!”

Ha nem lettek volna ezek a feliratok, Emberünk szörnyethalt volna.

A folyosó falain víz kezdett szivárogni, a mennyezetről is víz csöpögött alá, a padlón tócsák keletkeztek. Arra gondolt, hogy visszafordul, de félt attól, hogy a folyosó ismét kettéágazik. De nem maradt más választása, mivel a víz egyre emelkedett körülötte. Épp visszafordult, amikor áramszünet lett, és koromsötétben maradt. Ijedtében sikított egyet. A sikoly után megszólalt egy lágy hang:

– Ne félj! Nincs mitől félned...

Mivel egyáltalán nem számított emberi hangra, amint meghallotta, még egyet sikított.

Mintha egy sötét, mély kútból verődne vissza, a hang ismét megszólalt:

– Ne félj, ne félj! Itt biztonságban vagy.

Emberünk szerette volna megköszönni, de nem jött ki hang a torkán, csak az ajkai mozogtak. Egy darabig várta, hogy a hang újra megszólaljon. Mivel nem szólalt meg, tapogatózva elindult a sötétben. A víz egyre emelkedett, a cipője csuromvíz lett. Bármerre is fordul, nem menekülhet a víz elől. Hogy megtalálja az irányt, a falat kereste. Ijesztő, de nem találta a falakat. A folyosó szélessége maximum tíz lépés lehetett, mind a négy irányba megtett negyven-ötven lépést, mégsem talált falat. Most egy fal nélküli koromsötét téren volt. Mintha a folyosó falai váratlanul eltűntek volna.

Térdei elgyengültek, lerogyott a vízbe. Sajnálta, hogy nincs a közelében semmi, amivel véget vethetne az életének. Egyszer csak eszébe jutott a gyufa. Fényénél meglátja a falat, és megbizonyosodhat, merre menjen tovább. Elővette a gyufásdobozt. A gyufaszálak nagy része átázott. Azért is megpróbálta. Elkezdte a gyufákat sorra meggyújtani. Végre az egyik meggyulladt. Az égő gyufát maga elé tartotta, és a sajátjánál kétszer nagyobb két kezét pillantott meg, hirtelen felsikoltott. Azaz csak sikoltott volna, mivel hang helyett csak levegő jött ki a torkán, elakadt a hangja. Menekülni akart, ereje még lett is volna, de a lábai nem engedelmeskedtek. A gyufa lángját felfelé emelve, közvetlenül maga előtt, egy természetes embert látott. Az ember mosolygott. A gyufa elaludt. Nem mert másik gyufát gyújtani. Milyen ostobaság, hogy órákig bolyongott a folyosón embert keresve, most meg, hogy meglátta, megijedt. Talán nem is embert látott, csak hallucinált. Ha csak hallucináció volt, feleslegesen ijedt meg, és csinált maga alá. Nem, nem képzelődött, valódi ember volt, mivel beszélt, méghozzá bársonyos hangon:

- Ne félj, ne félj!
- A sötét miatt van... - felelte Emberünk.
- Miért nem csinálsz világosságot? Kapcsold fel a villanyt...
- A falat sem találok...
- Ott van közvetlenül mögöttem.

Emberünk hátranyújtva a kezét a falhoz ért. Végigtapogatta a falat, megtalálta a villanykapcsolót, megnyomta. A lámpák felgyulladtak. A folyosó falai ismét a helyükön voltak. A világosságban meglátta az embert is. Felbátorodva a mosolyán, megkérdezte, kicsoda. A férfi elmondta, hogy egy Őr, akinek az a feladata, hogy az ügyintézés céljából idejövő honfitársakat biztosítsa afelől, nem kell félniük. Majd az egyik fali hirdetésre mutatott:

- Olvasd el! - mondta.

Emberünk elolvasta:

- „Ne félj!”

Egy táblára mutatott:

- Olvasd el ezt is!
- „Ne félj!”
- Akkor miért félsz?
- Nem félek én... - felelte Emberünk.
- Dehogynem félsz - mondta erre az Őr. - Ne félj!

Emberünk:

- Nem félek...
- Dehogynem félsz, fiam - vágta rá korholóan az Őr. Egyáltalán nem viccelt.
- Annyira nem félek... - hebegte Emberünk, de amint az utolsó hang elhagyta a száját, akkora pofont kapott, hogy a feje a falnak csapódott, és megint pisilnie kellett.

- De még mennyire hogy félsz, te szamár! Naná, hogy félsz! - mondta az Őr.

Emberünk a félelemtől bevizelt. Lába, lábszára a meleg vizelettől nedves lett.
– Már nem félek, amint megláttam magát, rögtön megnyugodtam – felelte.
A másik oldalról is kapott egy pofont, így a bevizelés után be is csinált.
– Fiam, teljesen be vagy szarva, és még most is azt állítod, hogy nem félsz... –
mennydörögte az Őr.
Emberünknek fogalma sem volt, mit mondjon erre:
– Igaza van, de ilyen helyre most jöttem először, nem vagyok hozzászokva, nem
rajtam múlik, tényleg félek egy kicsit.
Az Őr hangja megint lágy lett:
– Ne félj! Nézd, mindenhová plakátokat tettünk, táblákat akasztottunk „Ne félj!”
felirattal, hogy a honfitársak ne féljenek. Ne félj!
– Rendben, nem félek... Ahogy parancsolja. Nincs is mitől félni. Mitől is félnék? –
felelte behódolva Emberünk.
– De mégis félsz, te állat! – ordította az Őr hirtelen.
– Nem félek – suttogta Emberünk.
Reszketett, mint a nyárfalevél, sírva fakadt.
– Ha nem félsz, akkor minek sírsz fiam?
– Jól van, azt hiszem, mégis félek valamennyire.
A pofontól megpördült a sarkán, és a földre zuhant, bele a vízbe.
Az Őr a fejénél állt:
– Ne félj! Ne félj már!... Nincs mitől félned.
Ez volt az utolsó dolog, amire Emberünk emlékezett, a szavakra és a fájdalomra,
amit a rúgás után érzett a fejében, másra nem.

Ideg- és Elmeegógyászati Klinika
Kórlap

Név: C. M.
Születési idő: 1923
Betegfelvétel ideje: 1981.10.30.
Diagnózis: Psychasthenia
Pulzus:
Vérnyomás:
Lázgörbe:
Terápia: Napi három csepp Haldol, Anafranil kapszula

Bayramoğlu, 1984. jún. 25.

fordította: Biacsi Mónika